

การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์
จังหวัดนครพนม ตามแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
Environmental management of histories tourist places in Nakhon
Phanom Province in the way of Green Tourism

เพ็ญประภา เพชรบูรณ์*

ศศิธร ป้องเรือ**

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ตามแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ วิเคราะห์สภาพการณ์ของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ จังหวัดนครพนม จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ วัดพระธาตุพนมรมมหาวิหาร วัดธาตุเรณู และวัดธาตุศรีคุณ เครื่องมือที่ใช้วิจัยคือ แบบสอบถาม และเทคนิคการวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ผลการศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวทั้ง 3 แห่ง สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งโอกาส และอุปสรรค จากการประชุมพบว่า วัดธาตุพนมมีจุดแข็งคือ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ จุดอ่อนคือ ขาดการรวมกลุ่มของชุมชนที่เข้มแข็ง แต่มีโอกาสนในการพัฒนาเพราะมีหน่วยงานภาครัฐสนับสนุน และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว และมีอุปสรรคคือ มีผู้ช่วยโอกาสหาผลประโยชน์จากการเป็นแหล่งท่องเที่ยว วัดธาตุเรณู มีจุดแข็งคือมีการแสดงพื้นบ้านและการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน และชาวบ้านยังมีวิถีชีวิตดั้งเดิมแบบภูไท จุดอ่อนคือ เจ้าหน้าที่ขาดการตระหนักถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม และมีโอกาสนในการพัฒนาเพราะมีหน่วยงานภาครัฐสนับสนุน พร้อมทั้งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว และมีอุปสรรคคือ มีผู้ช่วย

* ภาควิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น Email: penprapa@kku.ac.th

** ภาควิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น Email: sasitron_pong@hotmail.com

โอกาสหาผลประโยชน์จากการเป็นแหล่งท่องเที่ยว วัดธาตุศรีคุณ มีจุดแข็งคือชาวบ้านมีวิถีชีวิตดั้งเดิมแบบชนบท และมีความร่วมมือในระดับสูง จุดอ่อนคือ แหล่งท่องเที่ยวยังไม่ได้รับการพัฒนา ป้ายบอกทางไม่ชัดเจน แต่มีโอกาในการพัฒนาเพราะมีหน่วยงานภาครัฐสนับสนุน และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว และมีอุปสรรคคือ การประชาสัมพันธ์ไม่มีประสิทธิภาพ และแนวทางในการพัฒนาด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โดย 1) สร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วน โดยจัดตั้งกลุ่ม และมีผู้มีอำนาจในการตัดสินใจที่ชัดเจน 2) จัดให้มีผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม 3) จัดอบรมเจ้าหน้าที่ ปรามุขชาวบ้านหรือมัคคุเทศก์น้อย เพื่อสื่อความหมาย 4) หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

คำสำคัญ : แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ จังหวัดนครพนม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

Abstract

This research aims to study the environmental management of historic sites by green tourism concept. Analysis of historical circumstances and suggestions for developing the environmental management of historic of Nakhon Phanom Province include 3 temples; Phra That Phranom Waramaha Viharn, Phra That Renu and Phra That Si Kun. The results of this study showed that all 3 temples can be developed as Green Tourism effectively. And analysis of strengths, weaknesses, opportunities and threats of the meeting showed. Phra That Phanom is a dominant historical destination with critical weakness in lack of integration of a strong community. The strength element of Phu Tai is a folk dance and a unique dress of community. And residents also have traditional lifestyles. Phu Tai's weakness is lack of staff awareness of environmental impacts but has a chance to develop because of government support. Phra That Sikun's strength the element is a traditional way of life of rural residents and high level of cooperation with the weakness in point that tourism has not been developed. Suggestions for developing the environmental management of historic sites are: 1) creating a partnership with all sectors by establishing and has the authority to decide a clear. 2) providing knowledge about environmental management to destination

วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ ปีที่ 10 ฉบับที่ 2/2557

administration 3) training staffs or tour guides to convey valuable meaning of destination, and 4) supporting tourism infrastructure by local government.

Keywords: Nakhon Phanom, Historical Destination, Green Tourism

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของประเทศที่มีสัดส่วนมูลค่าสูง ในปี พ.ศ. 2554 ประเทศไทยมีรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติ จำนวน 776,217.20 ล้านบาท และในปี พ.ศ. 2555 จำนวน 983,928.36 ล้านบาท [1] แม้สถานการณ์บางประการทำให้การท่องเที่ยวชะลอตัวและถดถอยลง อาทิเช่น ความวุ่นวายทางการเมืองภายในประเทศ เศรษฐกิจโลกชะลอตัว ดังนั้นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงมีการประชาสัมพันธ์ และจัดโครงการ “เที่ยวไทยครีกครั้น เศรษฐกิจไทยคึกคัก” เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนชาวไทยเดินทางท่องเที่ยวในประเทศมากขึ้นจังหวัดนครพนม

เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายทั้งทางด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์เฉพาะตัว อาทิ เช่น อุทยานแห่งชาติภูบังเต้ง พระธาตุพนม หมู่บ้านมิตรภาพไทย-เวียดนาม หรือบ้านนาจอก เป็นต้น และเป็นจังหวัดเดียวในประเทศไทยที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เป็นพระธาตุประจำวันเกิดครบทั้ง 7 วัน จึงได้รับการสนับสนุนให้เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในจังหวัด มีชื่อกิจกรรมว่า “เส้นทางไหว้พระธาตุประจำวันเกิดเสริมสิริมงคล ชีวิต 2 วัน 1 คืน”

การท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์จังหวัดนครพนม โดยนำแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Green Tourism) มาใช้ในการศึกษารังนี้เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงและสร้างแนวทางการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ตามแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

2. เพื่อวิเคราะห์สภาพการณ์ (SWOT) ของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ จังหวัดนครพนม
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์อย่างยั่งยืน

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิดการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม

วินัย วีระวัฒนานนท์ และบานชื่น สีสันผ่อง [3] กล่าวถึงความหมายการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมไว้ว่า การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม หมายถึง กระบวนการใช้สิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ โดยการวางแผน ดำเนินงาน ติดตามประเมินผลและปรับปรุง แก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้น ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงการใช้อย่างประหยัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ใช้ให้ได้ยั่งยืน ยาวนานตลอดไป และเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติให้มากที่สุด

2. แนวคิดเกี่ยวกับ SWOT

เอกวินิต พรหมรักษา กล่าวถึงหลักการของ SWOT ไว้ว่า หลักการสำคัญของ SWOT คือการวิเคราะห์โดยการสำรวจจากสภาพการณ์ 2 ด้าน คือ สภาพการณ์ภายในและสภาพการณ์ภายนอก ดังนั้นการวิเคราะห์ SWOT จึงเรียกได้ว่าเป็นการวิเคราะห์สภาพการณ์ (situation analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน เพื่อให้รู้ตนเอง (รู้เรา) รู้จักสภาพแวดล้อม (รู้เขา) ชัดเจน และวิเคราะห์โอกาส-อุปสรรค การวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายในองค์กร ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารขององค์กรทราบถึงการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายนอกองค์กร ทั้งสิ่งที่ได้เกิดขึ้นแล้ว และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

SWOT เป็นเครื่องมือในการประเมินสถานการณ์ สำหรับองค์กร หรือโครงการ ซึ่งช่วยให้ผู้บริหารกำหนดจุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน โอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก เพื่อกำหนดแผนงาน โครงการ ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไปในทางที่เหมาะสม

3. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Green Tourism) โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย [5] ได้กำหนดแนวคิดสำหรับใช้เป็นกรอบแนวคิด 7 Green ประกอบไปด้วย หัวใจสีเขียว (Green Heart), รูปแบบการเดินทางสีเขียว (Green Logistics), แหล่งท่องเที่ยวสีเขียว (Green Attraction),

กิจกรรมสีเขียว (Green Activity), การบริการสีเขียว (Green Service), ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (Green Plus) และชุมชนสีเขียว (Green Community)

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม [6] กล่าวว่า ประเทศไทยได้เริ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างจริงจังตั้งแต่ปีการท่องเที่ยวไทย พ.ศ.2530 เป็นต้นมา โดยก่อนหน้านี้จะมีปีการท่องเที่ยวไทย ได้มีการศึกษาความเป็นไปได้และมาตรการการควบคุม และป้องกันปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมไว้อย่างชัดเจน แต่เมื่อเริ่มมีการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างจริงจังปรากฏว่า หน่วยงานของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและป้องกันปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ไม่สามารถดำเนินการตามภาคเอกชนที่มีการพัฒนาล้าหน้าอย่างรวดเร็ว ผลที่ตามมา คือ สภาวะแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ถูกทำลายไปอย่างไม่สามารถฟื้นฟูได้

ดังนั้นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงให้ความสำคัญในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยการสนับสนุนผ่านโครงการต่างๆ เช่น “โครงการปฏิญญา รักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ปี 2551-2553” ภายใต้กรอบแนวคิด 7 Green ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น

วิธีดำเนินงาน

1. กำหนดพื้นที่ศึกษา คือ แหล่งท่องเที่ยวทาง ประวัติศาสตร์ในจังหวัดนครพนม คือ พระธาตุพนม พระธาตุเรณู และ พระธาตุศรีคูณ

2. การเลือกกลุ่มตัวอย่าง กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว หรือเจ้าหน้าที่ของแต่ละวัด ซึ่งได้แก่ เจ้าอาวาสวัดพระสงฆ์ 10 รูป มัคทายก 1 คน และกรรมการวัดทั้งหมดซึ่งรวมทั้งตัวแทนชุมชน (พระธาตุพนมมีกรรมการวัด 90 คน พระธาตุเรณู มีกรรมการวัด 70 คน และพระธาตุศรีคูณ มีกรรมการวัด 53 คน)

3. เครื่องมือในการวิจัย แบ่ง 2 ประเภท

3.1 แบบประเมินการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โดยพัฒนาแบบสอบถามขึ้นเพื่อให้ได้คำตอบตามกรอบแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Green Tourism) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบทั้งหมด 3 คน แบ่งเป็นด้านความถูกต้องของเนื้อหา 2 คน และความถูกต้องด้านภาษา 1 คน ซึ่งแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมตามแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

(Green Tourism) ในแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

3.2 SWOT Analysis ประเมินสภาพการณ์ โดยวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคจากการจัดประชุมกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ วัดพระธาตุพนม วัดธาตุเรณูและวัดธาตุศรีคุณ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 เก็บข้อมูลด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โดยใช้แบบประเมินการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว และวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ยของแต่ละประเด็น แล้วการนำข้อมูลที่ได้นำมาหาระดับความสำคัญ ดังนี้

ก. การกำหนดคะแนน 3 ระดับ คือ ดี ปานกลางและปรับปรุง

ข. การหาคะแนนที่ห่างกันในแต่ละช่วงชั้น

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{1-0}{3} = 0.33$$

ค. การกำหนดระดับช่วงคะแนนในแต่ละชั้นได้ดังนี้

- ระดับคะแนน 0.67- 1 มีระดับ ดี
- ระดับคะแนน 0.34- 0.66 มีระดับปานกลาง
- ระดับคะแนน 0 - 0.33 มีระดับต้องปรับปรุง

4.2 ข้อมูลด้านการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรคของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ จากการประชุมของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว วิเคราะห์ข้อมูลโดยสรุปในภาพรวม

ผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ตามแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Green Tourism)

จากการศึกษาการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 3 แหล่ง ได้แก่ วัดธาตุนมรวมหาวิหาร วัดธาตุเรณู และวัดธาตุศรีคุณ ได้ทราบการปฏิบัติงานด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยว ดังตารางที่ 1-3

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม ของวัดธาตุนมรวมหาวิหาร

กรอบแนวคิด (Green Tourism)	ระดับคะแนน	ผลการประเมิน
ด้านหัวใจสีเขียว	0.67	ดี
ด้านกิจกรรมสีเขียว	0.75	ดี
ด้านบริการสีเขียว	0.77	ดี
ด้านชุมชนสีเขียว	0.64	ปานกลาง
ด้านแหล่งท่องเที่ยวสีเขียว	0.76	ดี
ด้านรูปแบบการเดินทางสีเขียว	0.71	ดี
ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม	0.81	ดี

จากตารางที่ 1 พบว่า แหล่งท่องเที่ยววัดธาตุนมรวมหาวิหารมีการปฏิบัติงาน ด้านหัวใจสีเขียว กิจกรรมสีเขียว การบริการสีเขียว แหล่งท่องเที่ยวสีเขียว การเดินทางสีเขียว และด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับ ดี ส่วนด้านชุมชนสีเขียวอยู่ในระดับ ปานกลาง

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาการบริหารจัดการ สิ่งแวดล้อม ของวัดธาตุเรณู

กรอบแนวคิด (Green Tourism)	ระดับคะแนน	ผลการประเมิน
ด้านหัวใจสีเขียว	0.65	ปานกลาง
ด้านกิจกรรมสีเขียว	0.55	ปานกลาง
ด้านบริการสีเขียว	0.81	ดี
ด้านชุมชนสีเขียว	1	ดี
ด้านแหล่งท่องเที่ยวสีเขียว	0.73	ดี
ด้านรูปแบบการเดินทางสีเขียว	0.68	ดี
ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม	0.57	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่า แหล่งท่องเที่ยววัดธาตุเรณูมีการปฏิบัติงานด้านแหล่งท่องเที่ยวสีเขียว ชุมชนสีเขียว การบริการสีเขียว และด้านรูปแบบการเดินทางสีเขียว อยู่ในระดับ ดี ส่วนด้านหัวใจสีเขียว กิจกรรมสีเขียว และด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับ ปานกลาง

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาการบริหาร จัดการสิ่งแวดล้อม ของวัดธาตุศรีคุณ

กรอบแนวคิด (Green Tourism)	ระดับคะแนน	ผลการประเมิน
ด้านหัวใจสีเขียว	0.81	ดี
ด้านกิจกรรมสีเขียว	0.59	ปานกลาง
ด้านบริการสีเขียว	0.40	ปานกลาง
ด้านชุมชนสีเขียว	0.77	ดี
ด้านแหล่งท่องเที่ยวสีเขียว	0.75	ดี
ด้านรูปแบบการเดินทางสีเขียว	0.65	ปานกลาง
ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม	0.67	ดี

จากตารางที่ 3 พบว่า แหล่งท่องเที่ยววัดธาตุศรีคุณมี ด้านหัวใจสีเขียว แหล่งท่องเที่ยวสีเขียว ชุมชนสีเขียว และด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับ ดี ส่วนด้านกิจกรรมสีเขียว บริการสีเขียว และด้านรูปแบบการเดินทางสีเขียวอยู่ในระดับ ปานกลาง

2. ผลการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรคของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

ข้อมูลจากการประชุมโดยการแสดงความคิดเห็นและหาข้อสรุปร่วมกันของทุกภาคส่วนได้ผลการวิเคราะห์ (SWOT) ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยวดังนี้

วัดธาตุพระธาตุพนมรวมมหาวิหาร

1) จุดแข็ง (Strength)

- 1.1) มีพระธาตุที่มีชื่อเสียง มีเอกลักษณ์
- 1.2) ถนน/เส้นทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวสะดวก

2) จุดอ่อน (Weaknesses)

- 2.1) ขาดการรวมกลุ่มของชุมชนที่เข้มแข็ง

3) โอกาสในการพัฒนา (Opportunities)

- 3.1) มีหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวสนับสนุน อาทิ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) มีการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น
- 3.2) การท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ได้รับความนิยม และความสนใจจากนักท่องเที่ยวสูงขึ้น

4) อุปสรรค (Threats)

- 4.1) ขาดการตัดสินใจที่เด็ดขาดของเจ้าหน้าที่ในแหล่งท่องเที่ยวทำให้มีผู้ฉวยโอกาสหาผลประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยว

วัดธาตุเรณู

1) จุดแข็ง (Strength)

- 1.1) มีการแสดงพื้นบ้านคือ รำภูไท และการแต่งกายด้วยชุดภูไทซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน
- 1.2) ชาวบ้านยังมีวิถีชีวิตดั้งเดิมแบบภูไท และมีความร่วมมือในระดับสูง

2) จุดอ่อน (Weaknesses)

2.1) เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ และการตระหนักถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

3) โอกาสพัฒนา (Opportunities)

3.1) มีองค์การบริหารส่วนตำบลเรณู (อบต.) ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ และการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

3.2) การท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ได้รับความนิยมและความสนใจจากนักท่องเที่ยวสูงขึ้น

4) อุปสรรค (Threats)

4.1) ขาดการตัดสินใจที่เด็ดขาดของเจ้าหน้าที่ในแหล่งท่องเที่ยวทำให้มีผู้ฉวยโอกาสหาผลประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยว

วัดธาตุศรีคุณ

1) จุดแข็ง (Strength)

1.1) ชาวบ้านมีวิถีชีวิตดั้งเดิมแบบชนบท และมีความร่วมมือในระดับสูง

2) จุดอ่อน (Weaknesses)

2.1) แหล่งท่องเที่ยวยังไม่ได้รับการพัฒนาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว และขาดความพร้อมในการสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยว เช่น ป้ายบอกทาง ลานจอดรถ มัคคุเทศก์

2.2) ขาดผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชน

3) โอกาสพัฒนา (Opportunities)

3.1) มีองค์การบริหารส่วนตำบลนาแก (อบต.) ให้การสนับสนุนด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

3.2) การท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ได้รับความนิยมและความสนใจจากนักท่องเที่ยวสูงขึ้น

4) อุปสรรค (Threats)

4.1) การประชาสัมพันธ์ไม่มีประสิทธิภาพ จึงมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวน้อย ทำให้มีรายได้เพิ่มไม่เพียงพอต่อการพัฒนา

3. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

ผลจากการศึกษาการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และข้อมูลจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค จากการระดมความคิดเห็นแบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ได้แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ทั้ง 3 แห่ง ที่คล้ายคลึงกันโดยสรุปดังนี้

- 1) สร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วน โดยจัดตั้งกลุ่ม และมีผู้มีอำนาจในการตัดสินใจที่ชัดเจน
- 2) จัดให้ผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้และแนะนำแนวทางการปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งการตระหนักถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นให้แก่เจ้าหน้าที่ และชุมชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Green Tourism) พร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณเพื่อดูแลคุณภาพสิ่งแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยว
- 3) จัดอบรมเจ้าหน้าที่ ปรายูชนิชาชาวบ้านหรือมัคคุเทศก์น้อย เพื่อสื่อความหมายและเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยว และรองรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Green Tourism)
- 4) หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว เช่นป้ายสื่อความหมาย ป้ายบอกทาง ลานจอดรถ เป็นต้น
- 5) คัดเลือกกิจกรรมที่นำมาแสดงในแหล่งท่องเที่ยวโดยเน้นกิจกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และไม่ขัดต่อประเพณีท้องถิ่นและหลักศาสนา
- 6) สร้างจิตสำนึกแก่เยาวชนรุ่นหลังให้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวและเห็นคุณค่าของประเพณีวัฒนธรรม พร้อมทั้งมุ่งเน้นให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม
- 7) การบริการความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ควรเน้นวัสดุที่มาจากธรรมชาติและหาได้ง่ายในท้องถิ่น เช่น ดอกไม้ ฐูป เทียน

สรุปและการอภิปรายผล

จากการศึกษาข้อมูลการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ตามแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Green Tourism) และวิเคราะห์ข้อมูลจากจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค พบว่าแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 3 แห่ง สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยอาศัยการมีส่วนร่วมจาก องค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน ชุมชนท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ร่วมกันบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม ภายในแหล่งท่องเที่ยว พร้อมทั้งสนับสนุนงบประมาณ และบุคลากรในด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความรู้ และความตระหนักถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับทรัพยากรการท่องเที่ยว และสร้างจิตสำนึกให้แก่เยาวชนรุ่นหลังเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ รัชดา เครือทิวา [7] ที่กล่าวสรุปเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนไว้ว่า ควรส่งเสริมและสนับสนุนเด็กและเยาวชนในชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว และเลือกแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน โดยมีภาคเอกชน หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งภาครัฐเป็นผู้สนับสนุนในการพัฒนาการท่องเที่ยวไปพร้อมกัน จึงจะก่อให้เกิดการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดีได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรจัดทำคู่มือแนวทางปฏิบัติและข้อปฏิบัติสำหรับการดูแลรักษาวัฒนธรรม ประเพณี และสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว
2. ควรสร้างความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักถึงการรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์แก่เยาวชนรุ่นหลัง
3. ควรมีการจัดอบรมมัคคุเทศก์ในท้องถิ่นให้สามารถถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยวได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาข้อมูลของผู้ประกอบการด้านที่พัก นักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการนำเที่ยว เพื่อพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน และชุมชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร วัดธาตุเรณู วัดธาตุศรีคุณ หน่วยงานภาครัฐ/เอกชน ที่ให้ข้อมูลประกอบการศึกษา และภาคีวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่อำนวยความสะดวกอื่นๆ อันทำให้การวิจัยครั้งนี้ สามารถดำเนินการจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

บรรณานุกรม

- วินัย วีระพัฒนานนท์ และบานชื่น สีสันผ่อง. (2539). *สิ่งแวดล้อมศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 1. ส่องสยามกรุงเทพฯ.
- เอกวิมล พรหมรักษา. (2555). *ทฤษฎีองค์การและการจัดการเชิงกลยุทธ์ขั้นสูง*. (ออนไลน์). เข้าถึงเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2556 จาก <http://promrucsadba04.blogspot.com/2012/10/swot-analysis-swot-swot-humphrey-swot-2.htm>
- รชดา เครือทิวา. *โครงการวิจัย แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียในจังหวัดอ่างทอง*. (ออนไลน์). เข้าถึงเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2556 จาก [http://www.tahper.or.th/Chiang 20mai/9956/50.pdf](http://www.tahper.or.th/Chiang%20mai/9956/50.pdf)